

Василь Федосійович Столяр

академік АЕН України

д-р екон. наук, проф.

ORCID 0000-0002-4399-7117

e-mail: stolyarovvf@ukr.net,

Інститут фізичної економіки
ім. С. А. Подолінського, м. Київ

**РОЗДУМИ ПРО ТВОРЧУ СПАДЩИНУ
ВОЛОДИМИРА КИРИЛОВИЧА ЧЕРНЯКА ТА
ОЛЕКСАНДРА СЕРГІЙОВИЧА ЄМЕЛЬЯНОВА
(Частина 1. Спадщина – основа Майбутнього)**

*Немає кращого багатства, ніж мудрість,
немає страшнішої бідності, ніж неосвіченість,
немає кращої спадщини, ніж вихованість,
і кращого захисту, ніж совість.*

Алі ібн Абу Таліб¹

З Володимиром Кириловичем Черняком моя перша зустріч відбулась у 1973 році, коли я був аспірантом стаціонару Економічного науково-дослідного інституту (ЕНДІ) Держплану України, який очолював Олександр Сергійович Ємельянов.

В Інституті економіки Академії наук Української РСР його директор, академік Петро Іларіонович Багрій проводив методологічні семінари з політичної економії, постійними відвідувачами яких були аспіранти і докторанти, майбутні і діючі кандидати і доктори наук, доценти і професори, члени-кореспонденти і академіки в сфері економічної науки.

Серед відвідувачів і наставників: Василь Петрович Корнієнко, Юрій Миколайович Пахомов, Володимир Іванович Голіков, Леонід Костянтинівич Безчастний, Євген Романович Бершеда, Віктор Сергійович Найдьонов, Василь Павлович Нестеренко, Станіслав Григорович Галуза, Олексій Віталійович Плотніков, Борис Євгенович Кваснюк, Олександр Сергійович Шнипко.

Науковим керівником кандидатського і докторського дослідження В. К. Черняка був д.е.н, професор Василь Петрович Корнієнко, автор концепції про товарну форму робочої сили в умовах соціалізму. Учасник Великої вітчизняної війни 1941-1945 рр., подвиг якого описаний в книзі «Подвиг народу». Нагороджений Орденами Вітчизняної війни I та II ступеня, медалями «За оборону Ленінграда», «За оборону Москви», «За оборону Радянського Заполяр'я».

В. П. Корнієнко – один з натхненників міжнародного громадського цивільно-патріотичного руху по збереженню особистої пам'яті про покоління Великої Вітчизняної війни "Безсмертний полк". У Республіці Білорусь проходить аналогічна акція під назвою «Білорусь пам'ятає», на Україні – «Ніхто не забутий, ніщо не забуте».

В. П. Корнієнко разом з Ю. М. Пахомовим у 1966 році надрукували в журналі «Економіка Радянської України» статтю, головна ідея якої полягала у визнанні робочої сили товаром в умовах соціалізму. Публікація стала приводом негативної оцінки в центральному економічному журналі СРСР «Питання економіки» та адміністративно-партійного тиску на авторів. Але це не зупинило В. К. Черняка – аспіранта В. П. Корнієнко – у творчому пошуку наукової істини і зацікавленості в отриманні нових знань.

Особливо запам'ятався семінар, на якому ще юний в науці Володимир Черняк виступив головним опонентом при обговоренні монографії Дмитра Васильовича Валового «Соціалізм і товарні відносини».

Володимир Кирилович сприймався як енциклопедист марксистської теорії доданої вартості з власними новими знаннями стосовно двоїстого характеру праці і соціалістичних економічних відносин.

На моє прохання В. К. Черняк і В. С. Найдьонов провели ряд плідних зустрічей з самородком з Донбасу Іваном Іллічем Губенко при завершенні ним монографії «Товар і антитовар при соціалізмі», підготовленої до друку в Ростовському державному університеті, який обгрунтував нову парадигму економічної картини світу.

Завдячуючи працелюбності, наполегливості і цілеспрямованості, В. К. Черняк став кумиром у колі аспірантів і докторантів, а невдовзі високопрофесійним фахівцем фундаментальної і прикладної економічної науки. Йому довірили очолити єдиний на теренах республік СРСР відділ теорії і методології політичної економії соціалізму, незважаючи на те, що Володимир був безпартійним.

Захист у 1988 році своєї докторської дисертації «Розвиток економіки як об'єкт пізнання і управління» Володимир Кирилович Черняк перетворив в зачаро-

¹ Алі ібн Абу Таліб – видатний політичний та громадський діяч, двоюрідний брат, зять і сподвижник пророка Мухаммада (601 – 661).

вану гру інтелектуалів. Впевнений, що саме це докторське дослідження надихнуло його на видання після світової фінансової кризи 2007-2008 рр. монографії «Актуальності політики розвитку» (Київ: Знання, 2009. – 326 с.). В ній визначено конкретні шляхи переходу до нової моделі розвитку національної економіки в посткризовий період на основі глибокого і всебічного аналізу реальної практики державотворення в Україні.

У 1989 році Володимир Кирилович Черняк був обраний народним депутатом СРСР від Київського міського національно-територіального округу.

На початку 90-х років ХХ століття Україна була найбільш розвинутою республікою СРСР і мала на своїй території третій у світі ядерний потенціал військової зброї.

Інститут кібернетики й Інститут економіки Академії наук УРСР, Економічний науково-дослідний інститут (ЕНДІ) та Головні Обчислювальні центри Держплану України були головними науковими організаціями у сфері економіки, організації й управління народним господарством союзних республік в межах СРСР. Ці структури були також головними науковими організаціями щодо розробки наукових засад моделювання, прогнозування і народногосподарського планування в умовах створення галузевих та територіальних АСУ різних масштабів господарювання і життєдіяльності та Автоматизованих Систем Планування і Фінансування на рівні республік.

У 1990 році В. К. Черняк ініціював доповідь ЕНДІ (директор – В. Ф. Столяров) і Уряду України (прем'єр-міністр В. П. Фокін) на засіданні в Києві Клубу народних депутатів СРСР від України, які були об'єднані як легальна опозиція в Міжрегіональну депутатську групу останнього складу Верховної Ради СРСР. Концепція і Програма переходу народного господарства України на ринкові відносини разом з основними положеннями Моделі двосекторної (план і ринок) економіки, розробленої в ЕНДІ, були ретельно обговорені в контексті забезпечення незалежності України в проєкті Договору про новий Союз РСР.

Концепція і Програма з урахуванням доповнень були прийняті і затверджені Верховною Радою України в жовтні 1990 року.

В перші роки незалежності ми разом були членами Держекономради Кабінету Міністрів України (Голова – В. П. Фокін, заступник – О. С. Ємельянов).

У січні 1992 року фахівці Держекономради розпочали розробку «Основ національної економічної політики України». Був підготовлений проєкт пакету документів із переліком необхідних Законів і Указів з визначенням термінів підготовки та відповідальних виконавців.

25 лютого 1992 року на базі Держекономради була створена Державна Дума України (Голова – Л. М. Кравчук, заступник Голови – В. П. Фокін, Голова колегії з питань економічної політики – Державний Радник О. С. Ємельянов). Стати членом Колегії був запрошений і Володимир Кирилович Черняк.

«Основи національної економічної політики України» були затверджені на засіданні Верховної Ради України (доповідач – Л. М. Кравчук, співдоповідач – народний депутат, Голова колегії – О. С. Ємельянов).

У листопаді 1992 року Держдума припинила своє існування, про що її члени дізналися зі ЗМІ, які надрукували Указ Президента від 25.10.1992 року. На мою думку, він тим самим не тільки зрадив державній справі і соратникам, а й змусив піти у відставку прем'єр-міністра В. П. Фокіна, який не підтримував проведення роздержавлення власності без переоцінки національного багатства, а також прискороженого введення власної національної валюти.

Перший Президент України також не зреагував і на Звернення Ученої Ради і колективу ЕНДІ стосовно підвищення ролі вітчизняної економічної науки в державотворенні, яке було направлено в Адміністрацію Президента України і надруковано в газеті Хрещатик 19.01.1994 року. Через 27 років – у 2021 році це Звернення (повністю наведене нижче) набуло ще більшої актуальності:

Шановний Леоніде Макаровичу!

Ми, вчені-економісти, які підтримали Вас при обранні Президентом України, занепокоєні кризовим станом економіки, різким падінням рівня життя народу, звертаємося до Вас з метою привернути увагу до проблем економічної науки. Невідповідне науковому потенціалу місце вітчизняної економічної науки у реформах, відчужене ставлення до вчених, їх наукових розробок і пропозицій викликає потребу в докорінних змінах цього становища.

Передовіра вирішення питань економічної політики, механізмів її реалізації іноземним експертам різних шкіл і рівнів кваліфікації, соціально-економічні перетворення без варіантних розрахунків і регіональних експериментів, відсутність передбачення негативних наслідків зводять нанівець радикальні, на перший погляд, реформи.

На попередніх виборах до Верховної Ради України наводилися дані про досягнення економіки України в Європі й світі, оптимістично оцінювались перспективи переходу до ринку. Саме вітчизняна наука забезпечувала передові позиції в економіці, освіті і культурі.

Нині, в період глибокої кризи економіки і суспільства, слово учених-економістів повинно звучати сильніше гасел політиканів і популістів, програм наслідувачів і дилетантів. Реорганізація економічної науки, яка відбувається (створення на сумнівних засадах центрів, спілок і поряд з цим руйнування сталих наукових колективів, як НДЕІ Мінекономіки України), веде до розпорошення наукових сил, втрати комплексного підходу в обґрунтованні державної економічної політики.

Науково-дослідний економічний інститут Міністерства економіки України в 1993 році розробив для Кабінету міністрів України проєкти: «Концепція державного плану соціально-економічного розвитку України на 1994 рік», «Основні напрями регіональної економічної політики в Україні», «Програма створення державного реєстру населення України», «Концепція розвитку паливно-енергетичного комплексу України до 2010 року».

Створена двосекторна модель економіки, яка забезпечує взаємодію підприємств різних форм власності в інтересах держави і народу. Спеціалісти НДЕІ активно працюють з комісіями Верховної Ради України і апаратом Президента. Досвід нашої роботи в останні роки виявив невирішеність питань організації, планування і фінансування економічної Науки в Україні, впровадження наукових розробок.

Дослідження не забезпечуються сучасною матеріально-технічною базою, отримання статистичної інформації вимагає великих коштів (включаючи валюту), як і періодика, і література. Принизлива оплата праці вчених.

Прагнучи зберегти і сформувати національний науковий потенціал України, її регіонів, пропонуємо створити Національну Академію економічних досліджень як систему діючих наукових установ. Головними завданнями якої повинні стати наукове забезпечення загальнодержавних програм, планів комплексного економічного і соціального розвитку регіонів, підготовка наукових кадрів вищої кваліфікації. Академія координувала б дослідження інститутів та центрів економічних міністерств і областей.

НДЕІ більше 30 років веде науково-методичну роботу по узгодженню макроекономічних та регіональних проблем, досліджує проблематику, що входить у сферу діяльності понад 20 міністерств і комітетів, проводить перепідготовку управлінських і економічних кадрів. Надходять пропозиції щодо створення філій НДЕІ по групах областей. Інститут може взяти на себе функції основного закладу у створенні Академії.

У період виборів до Верховної Ради України зростає значення економічної науки у формуванні нового економічного мислення. Це забезпечить зворотний зв'язок соціально-економічних перетворень із свідомою участю трудових колективів і широких верств населення.

Вважаємо за необхідне проводити об'єктивний аналіз і висвітлення економічних розділів програм партій, рухів і незалежних кандидатів, щоб сприяти розвитку демократії в Україні.

Доцільно також зробити наукове узагальнення пропозицій по розвитку і реформуванню економіки для реалізації цілісної соціально економічної політики.

**Учена рада і колектив
Науково-дослідного економічного інституту
Міністерства економіки України**

Звернення було обговорено на розширеному засіданні Ученої Ради і колективу ЕНДІ за участю представників Відділення економіки НАН України, серед яких був і В. К. Черняк, та депутатів Київської міської ради.

У 1994 році, маючи 30-річний досвід співпраці з Держпланом УРСР, Держпланом СРСР та Держпланами союзних республік, ЕНДІ виступив ініціатором стосовно членства України не тільки в ООН, а й у складі Ради Безпеки ООН як країни, що значно постраждала у роки Великої Вітчизняної війни та аварії на Чорнобильській АЕС. Але гасла "Плану – геть!" і "Свободу ринковим відносинам!" перекреслили зусилля ЕНДІ поєднати План і Ринок для зняття геополітичної напруженості однополярного світу під гегемонією США.

Автор цієї статті – В. Ф. Столяров – після навчання в аспірантурі стаціонару ЕНДІ Держплану України (1972-1975 рр.) з наступною роботою в Інституті на посадах зав. сектором, зав. відділом, заступника директора з наукової роботи (1975-1989 рр.) був звільнений з посади директора Інституту 21.01.1994 року, незважаючи на реєстрацію 19.01.1994 року кандидатом в народні депутати України по Печерському виборчому округу м. Києва.

Надавши перевагу іноземним консультантам, вище керівництво держави знищило престиж вітчизняної економічної науки, почало розпорошення Чорноморського морського пароплавання та руйнування вугільної промисловості Українського Донбасу.

На початку 1994 року Володимир Черняк ввійшов до складу української групи стажування в Економічному інституті міста Болдер (Колорадо, США) по програмі підготовки урядових керівних кадрів України з питань ринкової економіки. Він укріпився в намаганні бути ефективним державотворцем незалежної України.

Група фахівців з України, що стажувалася в Інституті Колорадського Університету, відвідали МВФ та групу Світового Банку, а також Комітет радників при Президентові США, які готують йому доповіді для виступів в Конгресі США стосовно макроекономічної динаміки економіки США та напрямів майбутніх стратегічних реформ. Володимир Кирилович Черняк взяв на озброєння досвід діяльності зазначеного Комітету радників.

Повернувшись в Україну, Володимир Кирилович разом з членами групи Олегом Ігоревичем Соскіним (заступником директора з науки Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України) і Володимиром Мефодійовичем Пилипчуком (народним депутатом, головою комісії з питань економічної реформи і управління народним господарством) зустрілися з Л. М. Кравчуком і запропонували себе в якості провідників економічних реформ в Україні на міністерських посадах з реорганізацією усієї системи державного управління. Але їх пропозиції були проігноровані, тому що той був під впливом американських радників як провідників впровадження в Україні англосаксонської моделі ринкової економіки відкритого типу під гаслами ліберальної демократії.

Володимира Кириловича Черняка не підтримав і О. С. Ємельянов, який був "особисто причетним" до зустрічі в Білому Домі у Вашингтоні в травні 1992 року з Джорджем Бушем при обговоренні «Основ національної економічної політики», підготовлених Держекономрадою і Держдумою.

У 1994 році В. К. Черняк балотувався в мери Києва, викриваючи бандитські методи і системні фальсифікації виборів.

Невдовзі, була проігнорована розроблена у 1996 році В. К. Черняком «Програма боротьби з бідністю» як один з далекоглядних намірів діяльності Народного Руху України, де він був одним з засновників і за-

ступником Голови – Вячеслава Максимовича Черновола (з 1988 р.), а з 1999 року В. К. Черняк був членом Українського народного руху, згодом Української народної партії.

В Народному Русі України науковими соратниками В. К. Черняка були вихідці з ЕНДІ Держплану України: доктор географічних наук Валерій Аркадійович Поповкін та кандидат економічних наук Валерій Павлович Кузьменко. В Інституті діяла первинна організація Народного Руху на чолі з Єдуардом Івановичем Добжанським.

Завдяки В. К. Черняку ЕНДІ провів спільні конференції з Народним Рухом України в м. Київ і м. Львів щодо Стратегії виходу України з економічної кризи перших років незалежності. Але рекомендації і пропозиції конференції були, нажаль, тільки частково використані Центральними органами законодавчої і виконавчої влади України.

У розробці програм боротьби зі злиднями українського народу з перших років незалежності Володимир Кирилович Черняк випередив світову спільноту ПРООН, яка тільки у 2000 році прийняла Цілі Розвитку Тисячоліття на період до 2015 року (8 цілей), а у 2015 році – Цілі Сталого Розвитку на період до 2030 року (17 цілей). Серед них першою була визначена ціль «Подолання бідності».

Оксфордська ініціатива боротьби з бідністю та людським розвитком (ОРНІ) за результатами оцінки Індексу багатомірної бідності у 2007-2012 рр. розмістила Україну (0,0042) між арабською державою Палестина (0,0041) та африканським Тунісом (0,0044). За Тунісом розмістились Мексика (0,0048), Албанія (0,0051) і Ліберія (0,0055).

Значно «пощастило» Казахстану, Вірменії і Туркменістану – колишнім братським республікам планового СРСР, які за Індексом Багатомірної Бідності займали перші три місця (0,001).

Після світової фінансової кризи 2007-2008 рр. в передмові своєї монографії «Актуалітети політики розвитку» В. К. Черняк наголосив, що за масштабами бідності Україна є на третьому місці в Європі (після Албанії і Молдови). На сьогодні Україна за даними Світового банку – найбідніша країна Європи.

Законодавча і виконавча влада під зовнішнім впливом відмовились від ухвалення Програм боротьби з бідністю і тим самим ухилились від соціальної відповідальності за їх реалізацію в ринкових умовах у порівнянні з вимогами планової економіки.

Починаючи з 1993 року, Україна першою серед пострадянських республік використовувала положення Концепції людського розвитку як основу цивілізаційного прогресу, а в 2003 році – адаптувала національними завданнями прийняті світовою спільнотою Цілі Розвитку Тисячоліття (ЦРТ) на період до 2015 року в пілотних проектах: «Луганщина-ЦРТ», «Донецчина-ЦРТ», «Львівщина-ЦРТ», «АР Крим-ЦРТ».

Пілотні проекти були призвані адаптувати 15 національних завдань і 33 стратегічних індикатора 7 цілей ЦРТ: 1) Подолання бідності (3 завдання та 5 індикаторів); 2) Забезпечення якісної освіти впродовж життя (2 завдання та 6 індикаторів); 3) Забезпечення гендерної рівності (2 завдання та 4 індикатори); 4) Зменшення дитячої смертності (1 завдання та 2 індикатори); 5) Поліпшення здоров'я матерів (1 завдання та 2 індикатори); 6) Обмеження поширення

ВІЛ-інфекції/СНІДУ та туберкульозу і започаткування тенденцій до скорочення їх масштабів (2 завдання та 6 індикаторів); 7) Сталий розвиток довкілля (4 завдання та 8 індикаторів).

Реальне здійснення цих проектів в Українському Донбасі і АР Крим, де першою ціллю було «Подолання бідності», ліквідувало б передумови відповідних сепаратистських настроїв і намірів автономізації та відділення з орієнтацією на російські зарплати і пенсії. Не були створені «критична маса» малого бізнесу і середнього класу.

«Новий Уряд» 2014 року не спромігся узагальнити позитивний досвід реалізації пілотного проекту «Львівщина-ЦРТ» з розповсюдженням його на АР Крим і Український Донбас та й на усі регіони України. Саме завдячуючи реалізації пілотного проекту «Львівщина-ЦРТ», в уточненій у 2014-2015 роках Регіональній стратегії розвитку області на період до 2020 року та у Плані заходів з її реалізації на 2016-2018 роки з'явилася Програма 2 «Якість життя», яка включала 18 стратегічних індикаторів стійкого людського розвитку.

Розв'язання проблем бідності широких верств населення В. К. Черняк пропонував проведенням радикальної реформи політики заробітної плати шляхом забезпечення виконання нею відтворювальної, стимулюючої і регулюючої функції. Зростання заробітної плати як основи підвищення пенсій та стабілізації і зменшення споживчих цін він бачив у випереджаючому зростанні продуктивності праці на основі інноваційного науково-технічного прогресу.

Економічні закони передбачають зниження собівартості продукції на 0,3-0,5% при підвищенні продуктивності праці на 1,0%. Тоді відбудеться стійке зростання національної економіки та платоспроможного попиту населення.

Ми разом були членами Держекономради КМУ, Комісії з питань науки при першому Президенті України, одночасно працювали головними науковими співробітниками Науково-дослідного фінансового інституту (НДФІ) при Міністерстві фінансів України.

Оригінальні ідеї Володимира Кириловича Черняка завжди надихали членів Вченої ради та Спеціалізованої вченої ради по захисту дисертації НДФІ на пошукові наукові розробки, їх експериментальну апробацію та впровадження. Він був членом докторської ради у Відкритому міжнародному університеті розвитку людини "Україна" та ВНЗ "Національна академія управління" Міністерства освіти і науки України. Його яскраві глибоко професійні виступи надовго вражали присутніх, мотивували на подальше поглиблення наукових досліджень.

Визнаючи пріоритетність розвитку підприємництва в євроінтеграційних процесах України, В. К. Черняк приймав активну участь у 2000-2001 рр. у діяльності Робочої групи КМУ щодо проведення Міжнародних форумів з бізнесу, інвестицій і приватизації під гаслом "Україна та Європейський Союз – разом у ХХІ століття" (за ініціативою Сергія Івановича Пачковського).

Ми з Володимиром Кириловичем презентували інвестиційні програми і проекти наших підприємств і регіонів у Австрії (м. Відень), Німеччині (м. Мюнхен, м. Берлін, м. ГанOVER), Італії (м. Рим), Великобританії (м. Лондон), Франції (м. Париж) та ОАЕ (м. Дубай).

Володимир Кирилович, маючи досвід депутатства та співпраці в Інституті законодавства Верховної Ради України, проявляв наполегливий дипломатичний такт на Форумі в питаннях нормативно-правового і законодавчого забезпечення масштабності національних інтересів України в розвитку внутрішнього ринку та високої купівельної спроможності населення для забезпечення окупності іноземних кредитів та інвестицій.

В. К. Черняк вважав, що основними критеріями оцінки ефективності діяльності влади повинні бути динаміка Індексу людського розвитку, зростання середньої тривалості життя, поліпшення співвідношення народжуваності та смертності. В своїй монографії «Актуальні політичні розрахунки» (2009 р.) він констатував, що від бідності та хвороб населення України вимирає темпом 300 тис. осіб на рік. На порядок денний було поставлено питання про порятунок популяції та порятунків нації. Тобто, пріоритетним ставала складова «Відтворення населення» в планово-аналітичній роботі і прогнозних розрахунках Індексу регіонального людського розвитку (ІРЛР).

Оцінки за метрологією В. К. Черняка відтворення населення Луганської і Донецької областей Українського Донбасу надають наступні результати.

В аналітичній частині Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (затверджена Урядом 06.08.2014 р.) Луганська і Донецька області за рівнем народжуваності були віднесені до тих (Сумська, Чернігівська, Полтавська і Харківська), яким притаманна надзвичайно низька народжуваність, що навіть наполовину не забезпечує відновлення чисельності населення. Але жодної операційної цілі щодо подолання цієї негативної тенденції не було запропоновано.

В Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр. (затверджена Урядом 05.08.2020 р.) вже констатовано про те, що Україна швидкими темпами наближається до демографічної кризи за рахунок старіння населення і низького рівня народжуваності. Природний рух населення у 2019 році характеризувався суттєвим перевищенням числа померлих над живонародженими.

Основним чинником, що обумовлює скорочення чисельності населення, є низькі темпи його відтворення, які характеризуються тенденціями зростання депопуляції (смертність перевищує народжуваність, що не забезпечує навіть простого заміщення покоління).

Рівень народжуваності неухильно знижується, незважаючи на тенденцію зменшення смертності немовлят до року. Серед основних чинників процесу депопуляції – старіння населення з одночасним скороченням чисельності та зміною його складу та структури.

Наведені тенденції в процесах відтворення населення найбільш характерні для Луганської, Донецької, Чернігівської, Черкаської, Сумської, Запорізької і Кіровоградської областей. У цих регіонах низькою є частка дітей до 17 років в структурі населення. Найменше дітей у Донецькій, Луганській, Сумській та Чернігівській областях.

Луганська і Донецька області стали регіонами демографічної кризи як і Чернігівська, і Сумська області.

В аналітичній частині Державної регіональної стратегії на 2021-2027 рр. визнано, що серед головних

причин демографічної кризи, крім старіння населення та зниження народжуваності, є міграція з України, яка помітно поступається більшості європейських країн за рівнем та якістю життя населення. Саме це спонукає до переїзду за кордон частини активних і амбітних осіб, які вбачають у міграції надійний спосіб поліпшення свого життя.

Мігранти прагнуть не тільки вищих заробітків, а і спокійного стабільного життя у місцях, де безпечно середовище, доступна якісна медицина, гарні дороги і транспорт, чисті вулиці й подвір'я. В 2017 році серед трудових мігрантів, які прибували до Польщі завдяки безвізовому режиму з ЄС, громадяни України становили 94%.

При таких результатах державотворення поза увагою залишається саме населення працездатного віку, про що свідчать державні рішення щодо економічної, а не соціально-економічної інтеграції окремих районів Луганської і Донецької областей у територіальну єдність з усіма регіонами України.

В умовах соціально-економічної реінтеграції окремих районів Луганської і Донецької областей порівняльні оцінки населенням практичних результатів впровадження моделей ринкової економіки в Українському Донбасі здійснюватимуться насамперед щодо вступу України до ЄС і НАТО, впровадження ринку землі, розмірів заробітної плати, пенсії й соціальної допомоги, вартості тарифів житлово-комунального господарства й громадського транспорту, розмірів субсидій, оплати за навчання й медичні послуги, пільг з оподаткування малого й середнього бізнесу тощо.

На другому місці виникатимуть питання щодо адміністративно-територіального устрою і створення об'єднаних територіальних громад, співвласності трудових колективів і приватних інвесторів вугільних шахт, металургійних комбінатів, машинобудівних і хімічних заводів, комунальної власності тощо. Якою буде роль професійних спілок?

Відсутність належного рівня планово-аналітичної і прогнозної роботи українського чиновництва засвідчують матеріали названих урядових документів. Так, числове значення Індексу людського розвитку (ІЛР) на загальнонаціональному рівні змінюється від 0 до 1, визначаючи рейтингове місце конкретної держави чи території у світовому вимірі. Оцінки динаміки ІЛР, які наведені в Державних стратегіях регіонального розвитку на періоди до 2020 та на 2021-2027 рр. є не коректними у порівнянні з аналізом змін місця, які займала наша держава в базових 1990, 1995, 2000, 2005, 2010, 2015, 2020 роках.

У 1993 році Україна вперше була оцінена ООН по рівню ІЛР (довготривале та здорове життя; рівень знань та доступ до навчання та знань; гідний рівень життя) і розміщена на 45 місці серед 174 країн і територій. У 2019 році Україна займала вже 88 місце серед 189 країн і територій. А в Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр. визначена динаміка ІЛР з констатацією про перенесення України до високої категорії людського розвитку, хоча за метрологією ПРООН до цієї категорії відносяться тільки перші 50-55 країн. Явне окомілювання українського народу як електорату.

Як можна це стверджувати на підставі даних ПРООН про збільшення ІЛР з 0,705 у 1990 році до 0,75 у 2018 році, коли благополуччя населення України, оціненого як рівень життя на основі виміру Валового

національного доходу (ВНД) на душу населення протягом 1990-2018 рр. скоротилося на 25,6% після переходу від планової економіки до ринкової.

В остаточній редакції Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр. зазначено, що ВНД на душу населення України у 2017 році збільшився порівняно з 2015 роком. Так це ж тому, що зменшилась чисельність населення, тобто число душ (в знаменнику формули), а не завдяки економічному зростанню.

Уряд України 20 грудня 2017 року прийняв Постанову № 1029 «Деякі питання удосконалення системи моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики», в якій затвердив спрощену Методику та Порядок проведення розрахунків ІРЛР.

Спрощена методика виміру ІРЛР 2017 року включає три блоки з 8 показниками, які начебто характеризують складові регіонального людського розвитку. У спрощеній системі оцінки ІРЛР тільки один показник використовується як дестимулятор – коефіцієнт смертності від навмисного самоушкодження, на 100 тис. осіб наявного населення, просантиміле.

У попередній Методиці 2012 року з 33 показників 22 розглядалися як показники-стимулятори людського розвитку, а 11 – як показники-дестимулятори, то результати їх прогнозних розрахунків ставали основою обґрунтування конкретних пропозицій у Планах заходів на 2015-2017 рр. та 2018-2020 рр. для реалізації Регіональних стратегій на період до 2020 року.

Регіональні програми людського розвитку рекомендується формувати за підпрограмами, які адекватно визначають шість блок-сегментів виміру ІРЛР з використанням 33 показників-індикаторів на їх статистичній базі з 2004 року: 1) «Відтворення населення» (5 показників, 4 стимулятори розвитку, 1 дестимулятор); 2) «Соціальне середовище» (6 показників – дестимуляторів розвитку); 3) «Комфортне життя» (6 показників – стимуляторів розвитку); 4) «Добробут» (5 показників, 4 стимулятори розвитку, 1 дестимулятор); 5) «Гідна праця» (6 показників, 3 стимулятори розвитку, 3 дестимулятори розвитку); 6) «Освіта» (5 показників стимуляторів розвитку).

У вересні 2018 року Директорат регіонального розвитку Мінрегіону України надрукував розрахунки ІРЛР за 2017 рік за 8 показниками регіонального людського розвитку в 22 адміністративних областях України (крім Луганської, Донецької і АР Крим).

Оцінки ІРЛР за 2017 рік по областях представлені не як аспекти регіонального людського розвитку, а як напрями досліджень: «Довге та здорове життя», «Добробут та гідні умови праці», «Освіта». При цьому динаміка зміни інтегральних значень ІРЛР була наведена починаючи з 2013 року по всіх областях та в цілому по Україні (тобто, з дати Другого Майдану в м. Києві).

По Луганській і Донецькій областях та АР Крим з 2014 року здійснення розрахунків ІРЛР визнано некоректним у зв'язку з відсутністю інформації по частині тимчасово окупованих територій України.

У 2017 році в цілому по Україні за цією методикою (три аспекти, вісім показників-індикаторів, які не були перевірені на дійсність виміру людського розвитку) ІРЛР склав 0,65. Числове значення ІРЛР в цілому по Україні одного порядку зі значенням ІЛР при порівнянні країн у світовому вимірі.

Тобто, складається враження, що придуманий Мінрегіоном за ініціативою Уряду новий метод виміру ІРЛР для того, щоб продемонструвати наступне: після Революції Гідності 2014 року Україна дійсно ввійде до 50 кращих країн світу у 2020 році згідно з «Середньостроковим планом пріоритетних дій Уряду на період до 2020 року» (за розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.04.2017 р. №275-р за підписом В. Б. Гройсмана). Можливо керівництво Уряду не відрізняло показники ІЛР (Індекс людського розвитку) від ІРЛР (Індекс регіонального людського розвитку)!

Перші десять місць рангової оцінки ІРЛР за результатами 2017 року згідно спрощеної Методики зайняли м. Київ (0,80) та наступні області: Львівська (0,71), Київська (0,70), Чернівецька (0,69), Харківська (0,68), Тернопільська (0,67), Закарпатська (0,66), Волинська (0,65), Івано-Франківська (0,65), Рівненська (0,65).

Числові оцінки ІРЛР для адміністративних областей за Методикою 2017 року визначені однаковими для наступних груп областей: 0,65 – Волинська, Івано-Франківська, Рівненська, України в цілому; 0,64 – Дніпропетровська, Сумська, Черкаська, Хмельницька; 0,63 – Полтавська, Миколаївська, Одеська, Вінницька, Закарпатська; 0,62 – Житомирська, Херсонська; 0,61 – Кіровоградська і Чернігівська.

Тобто, спрощена Методика 2017 року не дозволяє здійснювати рейтингові оцінки місць кожної області на єдиній шкалі виміру їх ІРЛР, а також здійснювати порівняння ІРЛР областей з середнім значенням ІРЛР України в цілому, як критерію фінансового вирівнювання регіонального людського розвитку, а також можливого критерію розподілу коштів з Державного фонду регіонального розвитку.

Крім того, наявна відсутність диференціації рейтингової оцінки складових та інтегрального значення ІРЛР адміністративних областей України для оцінки ефективності державної регіональної політики та для обґрунтування заходів щодо її підвищення тільки за вказаними трьома «напрямами» людського розвитку і з використанням тільки 8 показників-індикаторів, з яких тільки один – деструктивний, як дестимулятор.

Але в серпні-вересні 2018 року за даними Держстату України рейтингові оцінки ІРЛР 2017 р. за Методикою 2012 р. залишались більш продуктивними для обґрунтування відповідних заходів за результатами оцінки динаміки 33 показників – індикаторів усіх 6 аспектів людського розвитку в регіонах.

У Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр. констатовані значні відмінності за показником людського розвитку серед регіонів, який розрахований за спрощеною методикою 2017 року. За розрахунками Міністерства громад і територій за даними 2018 року у 9 регіонах (у 2017 році – у 13 регіонах) значення ІРЛР є нижчим за середній показник по Україні (Херсонська, Житомирська, Кіровоградська, Рівненська, Чернігівська, Черкаська, Дніпропетровська, Хмельницька, Сумська).

Використання спрощеної методики оцінки ІРЛР розраховано на отримання середнього значення по Україні і порівняння з даними конкретного регіону: якщо ІРЛР області нижче середнього ІРЛР по Україні, то повинна приділятися більша увага центральними, регіональними і місцевими органами влади. Облaсті України з ІРЛР більше середнього ІРЛР недостойні уваги.

Більш доцільним є використання Національної методики вимірювання регіонального людського розвитку 2012 року, яка дозволяє виявити тенденції зміни складових і визначити стратегічні і оперативні цілі, стратегічні пріоритети і стратегічні індикатори при прогнозах розрахунках ІРЛР.

Основними вадами соціально-економічної політики в Україні В. К. Черняк вважав брак концептуального мислення, брак стратегічних рішень, брак системних дій. Утвердження нової якості соціально-економічного розвитку потребує виведення України на траєкторію сталого або екосоціального розвитку.

В монографії «Актуальності політики розвитку» (2009 р.) висвітлено найбільш гострі й актуальні проблеми фінансової кризи, економічної і соціальної політики, бюджетобудування, інвестиційної, грошово-кредитної, валютно-курсової та цінової політики. Визначено конкретні шляхи переходу до нової моделі розвитку національної економіки у посткризовий період. Значну увагу приділено регіональній політиці та місцевому самоврядуванню. Водночас запропоновано конкретні шляхи, способи і механізми їх розв'язання.

У заключному слові монографії В. К. Черняк наголосив: «Вступивши на самостійний шлях розвитку, Україна змогла лише в найзагальніших рисах визначити куди йти і ще менше – як це робити. Ніщо так не шкодить Україні, як невизначеність.

Державотворці поки що не спромоглися вирішити винятково принципову проблему – реально та безповоротно відокремити політику і бізнес, владу і власність, право і силу. Недооцінка, якщо не сказати ігнорування, цієї суспільної потреби призвела до того, що впродовж років незалежності вітчизняна економіка і держава рухались уперед дорогою, яка веде вниз» (С. 322-323).

В. К. Черняк виступив ініціатором Всеукраїнського проекту «Наше спільне майбутнє», в якому визначені напрями і заходи досягнення єдності екологічного, соціального і економічного аспектів сталого розвитку національного господарства. Цей проект став інтелектуальною власністю українських вчених і експертів у будівництві сильної процвітаючої держави, формуванні конкурентоздатної структури української економіки, що діє за європейськими стандартами, створенні надійного базису для зовнішньої політики і безпеки.

Складові і механізм впровадження проекту «Наше спільне майбутнє» були викладені в монографії «Розвиток заради порятунку» (Київ: Геопринт, 2016. 227 с.).

У монографії обґрунтовано еколого-соціальну модель розвитку, дано відповіді як здійснити: модернізацію економіки, викоринити бідність і розширити внутрішній ринок; обґрунтування стратегії, концепції і програми розвитку національного господарства та основних його секторів і кластерів; шляхи досягнення Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року заради спільного майбутнього.

Як і в першій, так і в другій монографіях основними соратниками В. К. Черняка виступили д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України Трохим Тихонович Ковальчук та д.е.н., професор Василь Якович Шевчук.

У монографії «Розвиток заради порятунку» (2016 р.), розглядаючи Індекс людського розвитку як дзеркало відповідальності, В. К. Черняк резюмує:

«Україна стоїть на роздоріжжі – з одного боку, наші вчені і фахівці беруть активну участь у розробці інформативних та інтелектуальних технологій для провідних світових компаній, а з іншого – вони не знаходять для себе достойного місця у своїй країні, модель розвитку якої залишається застарілою і продовжує гнати на експорт сировину, зерно і людей.

Влада має покладатися на власну науку і змінити своє зневажливе ставлення до національного економічного мислення» [С. 224-225].

Набуттю економічного суверенітету соборної України передували значні зусилля фахівців вітчизняної фундаментальної та прикладної економічної науки щодо майбутнього державотворення. Особливу роль при цьому відіграв колектив Економічного науково-дослідного інституту (ЕНДІ) Держплану України під керівництвом доктора економічних наук, професора, члена-кореспондента Академії наук України Олександра Сергійовича Ємельянова (з 1971 року).

У 1991-1992 рр. О. С. Ємельянов зніціював створення Комісії Президента України з питань науки, посади Державного Міністра і Державного Радника, Державної економічної ради Кабінету Міністрів України та Державної Думи. Колегії Думи очолювали Державні Радники з питань: економічної політики – О. С. Ємельянов, науково-технічної політики – І. Р. Юхновський, гуманітарної політики – М. Г. Жулинський, правової політики – О. І. Ємець.

Розроблені економічною Колегією «Основи національної економічної політики України» були схвалені конституційною більшістю парламенту.

У свій час д.е.н., професор Віктор Михайлович Пінзеник та д.е.н., професор, член-кореспондент НАН України Ігор Германович Манцуров публічно заявляли про те, що національно-свідомими, кваліфікованими економістами їх зробив саме О. С. Ємельянов. Автор статті здійснював спільну наукову і громадську діяльність з ним протягом 42-х років – з 1972 по 2014 рік.

У 2012 році у зв'язку з 80-річчям О. С. Ємельянова колектив ЕНДІ здійснив друге, перероблене і доповнене видання його книги «Особисто причетний», в якій було наголошено, що «Ринку потрібна допомога... Держплану» з використанням наукових наробок ЕНДІ. Перше видання цієї книги побачило світ у 2002 році з нагоди 70-річчя О. С. Ємельянова.

Обидві книги видані у формі мемуарно-аналітичних оглядів «Ринок України: історія та проблеми формування в публікаціях, наукових та службових доповідях автора».

У 2012 році напередодні Другого Майдану в м. Києві (2013-2014 рр.) О. С. Ємельянов дійшовши висновку, що «Ринку потрібна допомога...Держплану», обґрунтував підвищення ролі держави в розвитку економіки, вважаючи за доцільне:

«– регламентувати найвищим державним рішенням Державну програму економічного і соціального розвитку України як плану дій владних структур функціонального, галузевого й регіонального рівнів із залучення суб'єктів ринкової економіки до реалізації загальнонаціональних цілей, задекларованих Президентом України;

– така програма має містити планові орієнтири й завдання з формування макроекономічних показників, основних узагальнених і синтезуючих показників, а також участі в їхньому формуванні галузей і регіонів;

– зобов'язати міністерства, відомства, регіональні адміністрації розробляти щорічно на основі пріоритетів і завдань Державної програми її відповідні галузеві й регіональні розділи.

Методичне й організаційне керівництво, а також контроль над розробкою й виконанням Державної програми покласти на Міністерство економічного розвитку й торгівлі (можливо, для цього звільнити Мінекономрозвитку від деяких невластивих цьому державному органу управління економікою функцій, наприклад: проведення тендерів тощо).

З метою забезпечення державного впливу на формування й розвиток галузей економіки й промисловості було б доцільно розглянути питання про створення в Міністерстві економічного розвитку і його НДІ галузевих підрозділів, поклавши на них прогнозно-аналітичну роботу й формування завдань для галузевих розділів програми.

Під час розробки Державної програми, а також її галузевих і регіональних розділів, необхідно передбачити:

- забезпечення пріоритетних напрямів розвитку джерелами й обсягами фінансування, відповідними трудовими ресурсами тощо;
- проведення необхідних структурних зрушень;
- заходи щодо залучення до реалізації державних програм економічного й соціального розвитку інвесторів, у тому числі з недержавного сектору;
- стимулююче використання державного замовлення на пріоритетних напрямках;
- прискорення інноваційних процесів за рахунок структурних зрушень в інвестуванні.

Ураховуючи важливість для виробників, особливо недержавних, гарантованого збуту виготовленої продукції, функціональним і галузевим міністерствам необхідно підготувати пропозиції в частині можливого покладання на галузеві міністерства (або знову створювані для цих цілей спеціальні збутові структури), функцій з надання допоміжних послуг ринку в частині вивчення й прогнозування потреб, особливо для недержавних виробників. Це дало б змогу державі виступити гарантом зі збуту та фінансів.

Разом зі стимулюючими та іншими важелями такий підхід забезпечує справжню зацікавленість для всіх суб'єктів ринку до включення в Державну програму на ринкових конкурентних засадах».

Обґрунтувавши свої пропозиції щодо підвищення ролі держави в управлінні ринковою економікою, Ємельянов О.С. робить наступний висновок:

«Я усвідомлюю, що деякі чиновники та їх прибічники сприймуть позицію в частині посилення ролі держави в розвитку економіки вкрай негативно. Одні — через неграмотність і фетиш ринкових гасел, інші — під диктовку різних консультантів та їх шефів. Головним аргументом при цьому всі як один висуватимуть тезу про те, що йде «повернення», «реставрація» тощо.

Усе це блеф. І ми маємо бути готові переступити через це. Йдеться про те, що держава, особливо держава, яка утворилася лише недавно, не може стояти осторонь від розвитку економіки, не може не впливати активно на процеси формування економічних механізмів, у тому числі й ринкових.

Йдеться про те, щоб науково обґрунтовано визначитися з процесами синтезу державного регулювання й свободи підприємництва. Кожний підприємець, не-

залежно від підвищення ролі держави, повинен мати право робити те, що йому вигідно й реалізовувати це тому, кому йому вигідно.

Єдиною перевагою в його діяльності за інших рівних умов (ціна, обсяги виробництва, умови реалізації та інші форми свободи підприємницького вибору) має бути наявність державного замовлення.

І тому наостанок. *Шановні колеги! Не бійтеся ринку, а отже, й не бійтеся державного управління»* (Ємельянов О. С. Особисто причетний... Ринок України: Історія та проблеми формування в публікаціях, наукових та службових доповідях автора. Видання друге. Київ: НДЕІ, 2012. С. 58-59).

З огляду на те, що це — загальнодержавна справа, то керівником Державної програми економічного і соціального розвитку України, вважаю О. С. Ємельянов, має бути чиновник найвищого рангу як головна дійова особа в цьому питанні. Цією особою міг би стати тільки Володимир Кирилович Черняк.

Наведені мемуарно-аналітичні спогади Олександра Ємельянова набули актуальності після прийняття 03.11.2011 року Верховною Радою України в першому читанні законопроекту № 9407 «Про державне стратегічне планування». За ухвалення відповідного рішення проголосували 249 народних депутатів з мінімально необхідних 226. Але остаточна редакція закону не прийнята й донині.

Розвиваючи спадщину О. С. Ємельянова, пропонується розробити Кодекс стратегічного планування розвитку України поряд із Господарським, Бюджетним і Податковим. Цей кодекс повинен базуватись на положеннях Соціально-адекватного менеджменту і включати регламент розробки Стратегій розвитку: довгострокових (на 21-28 років); перспективних (на 14-21 рік); середньострокових (7-14 років); короткострокових (3-7 років). Плани заходів з реалізації Стратегій розвитку будуть складатися з етапів в 3 і 4 роки. Він також повинен закласти основи формування у подальшому окремої гілки влади Стратегування розвитку країни.

Кодекс стратегічного планування розвитку України повинен також включати регламент розробки щорічних Послань Президента України до Верховної Ради у відповідності з Програмою Президента на 5 років. Теж саме стосується і Плану дій Уряду та його Звітів перед Верховною Радою України як парламентсько-президентської республіки (3-річні зі змінною базою: базовий, звітний і плановий роки).

Державне регулювання регіонального людського розвитку в Україні стає можливим завдяки наявним можливостям використання Індексу регіонального людського розвитку (ІРЛР) в якості критерію ефективності державної соціально-економічної, інвестиційної, регіональної та екологічної політики. Це забезпечить досягнення єдиних соціальних стандартів і норм життєдіяльності українського народу на всій території суверенної і незалежної держави.

Організація розробки на 3-х - 5-ти та 10-річний термін (з перемінною базою) Національної і Регіональної програм людського розвитку стане органічною складовою Соціально-адекватного менеджменту узгодження Середньострокових планів пріоритетних дій та Середньострокових державного і місцевих бюджетів із завданнями Державної і Регіональних стратегій розвитку на 2021-2027 та на 2024-2030 роки, а також Планів заходів з їх реалізації у 2021-2023, 2024-2027 та 2028-2030 роки.

На жаль, після Другого Майдану в м. Київ органи загальнонаціональної влади скасували Національну методику виміру регіонального людського розвитку, яка була затверджена рішенням Президії НАН України та колегії Державної служби статистики України 13.06.2012 року № 123-м. Відмінено також випуск щорічного статистичного бюлетеня «Регіональний людський розвиток», який включав аналітичні матеріали рейтингової оцінки адміністративних областей на єдиній шкалі виміру ІРЛР за складовими та в цілому починаючи з 2004 року. Матеріали Бюлетеня надавали статистичну базу для виконання прогнозних розрахунків Індексу з оптимізацією його складових.

Вперше прогнозні розрахунки ІРЛР на 2016-2020 роки були виконані в Регіональній програмі людського розвитку Хмельниччини (2015 р.).

Базуючись на положеннях Концепції людського розвитку, Володимир Кирилович у 2019-2020 рр. ініціативно виступив консультантом і рецензентом серії статей Дискусійного клубу журналу «Економічний вісник Донбасу» (ЕВД) щодо майбутнього Українського Донбасу. Він надрукував програмну статтю «Українському народу – стабільний планомірно-стійкий людський розвиток (оцінка стану науково-адміністративного забезпечення). Частина 1. Загальна ситуація зі стратегічним плануванням людського розвитку в Україні» (ЕВД, 2020, № 1(59), С. 199-217).

В. К. Черняк працював над Частиною 2 статті «Планетарна місія самостійного Українського Донбасу», але 18.01.2021 року Володимир Кирилович відійшов в інший світ: Бог, забираючи кращих, їх спадщину дарує живим.

"Увы, земной недолог путь,
И все ж во власти человека –
Великое творя, шагнуть
За рамки собственного века"
(Иоганн Вольфганг фон Гёте,
"Что остаётся после жизни человека")

Розглядаючи мистецтво економічної та соціальної політики як успішне поєднання ринкових механізмів і державного регулювання, Володимир Кирилович сприяв виданню колективної монографії Бердянським університетом менеджменту і бізнесу «Стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку України» (Київ, Талком, 2020, 471 с.).

Виконуючи ініціативну науково-дослідницьку роботу в реальному секторі економіки, автори були націлені на обґрунтування рекомендацій і пропозицій щодо підвищення рівня планово-аналітичної та програмно-прогнозої і проєктної роботи на промислових і сільськогосподарських підприємствах, комерційних банках, закладах освіти, охорони здоров'я, туризму, інформаційних агентствах, в органах регіональної і загальнонаціональної влади.

Виходячи з національних інтересів та виявлених тенденцій і викликів, ризиків і загроз особливу увагу в монографічному дослідженні було приділено питанням обґрунтування і визначення пріоритетів соціально-економічного розвитку на усіх рівнях державного регулювання як інструментів стратегічного планування й управління в сучасних умовах.

Переконання В. К. Черняка у економічній суверенності України у співдружності незалежних слов'янських держав Білорусії, України і Росії знайшли свою

матеріалізацію в переліку відповідних законів і указів, підготовленого Держекономрадою та Держдумою.

Ставши народним депутатом України III скликання (1998-2002 рр., фракція Народного Руху України) і виконуючи обов'язки першого заступника Голови Комітету з питань економічної політики, управління народним господарством, власності і інвестицій та IV скликання (2002-2006 рр., у складі блоку "Наша Україна", що входив у фракцію "Реформи і порядок") з повноваженнями Голови підкомітету з питань підприємництва, інвестиційної політики та антимонопольного законодавства того ж Комітету, В. К. Черняк як суб'єкт права законодавчої ініціативи подав 6 законопроектів (1 – Господарський кодекс України став чинним актом) та 25 Постанов Верховної Ради України (17 стали чинними актами).

Володимир Кирилович Черняк був членом Постійних делегацій в міжпарламентських організаціях "Постійна делегація у Парламентській асамблеї Організації Чорноморського економічного співробітництва" та "Постійна делегація у Міжпарламентській асамблеї держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав", а також членом груп по міжпарламентським зв'язкам з рядом країн Європи і Азії.

Будучи короткий час його помічником як народного депутата IV скликання, я особисто ще більше відчув його людські якості чесності, порядності, невідкупності, чутливої уваги до виборців, турботи про друзів і соратників, невичерпний гумор в афоризмах.

Новаторські ідеї і настанови Володимира Кириловича ще чекають свого усвідомлення і впровадження в життя: «Суспільство не може жити і, тим більше, розвиватися без сенсу і надії. Пригнічений народ втрачає сприйняття цивілізаційних цінностей. І навпаки, усвідомивши своє конституційне право бути "єдиним джерелом влади в Україні" (ст. 5 Конституції в Україні), народ врешті-решт глибоко замислиться над майбутнім своєї держави і цього ж вимагатиме від владних структур.

Є відповідальність не тільки влади перед народом, а й народу за владу, яку він обрав. Коли виборець кидає бюлетень а урну, він бере на себе відповідальність за владу. В Україні такого почуття немає як у влади, так і у народу». Кругом аморальність, брехня, розпуста і злодійство. Кумівство, корупція і рейдерство створили трикутник соціальної безвідповідальності, порушити який має кримінальна відповідальність.

"Слуги народу" в усіх гілках влади! Читайте, вивчайте і усвідомлюйте спадщину Володимира Кириловича Черняка і Олександра Сергійовича Ємельянова! Вчитися – це духовно, тому що знання руйнує невігластво, забобони і жадібність... І, щоб остаточно не стати рабами колонії Міжнародного геополітичного бізнесу, пам'ятайте: «Нет рабства безнадежнее, чем рабство тех рабов, себя кто полагает свободным от оков» (Иоганн Вольфганг Гёте).

Володимир Кирилович Черняк своїм заключним словом благословив: «Влада не стане справжнім провідником суспільства до кращого життя, якщо збереже монополію на формування концептуальної парадигми суспільного розвитку. Має відбуватися справжня боротьба між різними концепціями і лише та з них, яка зуміє завоювати більшу підтримку громадськості, отримає право на втілення.

Президентські і парламентські вибори мають стати змаганнями, в яких боротьба за голоси виборців

буде відбуватися не між особами та угрупованнями, а між економічними та соціальними концепціями, програмами. Та політична сила, яка висуне найкращу програму соціально-економічного розвитку, повинна здобути перемогу, сформувати уряд і втілювати свою програму в життя.

Досі практика формування уряду зводилася до того, що народні депутати затверджували на посаду прем'єра конкретну особу, подану президентом. Жодного разу претендент на вищу посаду у виконавчій владі не подавав на розгляд народних депутатів цілісної соціально-економічної програми, якою має намір керуватися у своїй діяльності.

В основі концепції правової держави і громадянського суспільства, яке ми прагнемо збудувати, лежить принцип свободи вибору народом свого соціального і політичного устрою.

Однак внутрішня і зовнішня політика Української держави багато в чому є відображенням домовленості бізнес-еліт і наслідком лобістських зусиль найвпливовіших фінансово-промислових груп. У випадку посилення якої-небудь бізнес-групи або здобуття влади контрелітою пріоритети державної політики змінюються.

*«Дай бог, чтобы твоя страна
тебя не пнула сапожищем.
Дай бог, чтобы твоя жена
тебя любила даже нищим.
Дай бог поменьше рваных ран,
когда идет большая драка.*

Зазначеними вище чинниками зумовлені перманентні проблеми в соціально-економічному розвитку країни. У встановленні шляхів розв'язання таких проблем полягає пафос цієї книги. Автори прагнули не лише поставити діагноз, а й виписати рецепт» ("Актуалітети політики розвитку". 2009. С.324).

На базі переосмислення 60-річного досвіду планового управління народним господарством союзної республіки СРСР, єдиним розумним рішенням є розробка власної моделі планово-регульованої ринкової економіки, яка за прикладом Франції та Китаю, буде опиратися на триптих державності: безпека, суверенітет та вплив (див. "Еммануель Макрон (Президент Французької Республіки). Промова на нараді французьких послів (27 серпня 2019 р., Єлісейський палац, Париж)"; Повний текст доповіді, з яким виступив Сі Цзіньпін на 19 з'їзді КПК, 2017 р.).

Використовуючи накопичені знання, ідеї і настанови моїх соратників – Володимира Кириловича Черняка і Олександра Сергійовича Ємельянова, а також заповіти Маріо де Андраде "Моя душа торопиться..." і Євгена Євтушенка "Дай Бог", маю наміри сприяти відновленню та розбудові Миру і Добра на РІДному Українському Донбасі, гордий та незламний Дух якого веде за собою багатонаціональні народи до відродження.

*Дай бог побольше разных стран,
не потеряв своей, однако.
Не крест – бескрестье мы несем,
а как сгибаемся убого.
Чтоб не извернется во всем,
Дай бог ну хоть немного Бога!»*

Евгений Евтушенко, "Дай Бог", 1990

«Я подсчитал свои годы и обнаружил, что у меня осталось меньше времени на жизнь, чем прожито.

У меня нет времени для бесконечных конференций, посвященных уставам, законам, процедурам и внутренним правилам, зная, что ничего не будет достигнуто. У меня нет времени выносить абсурдных людей, которые ведут себя не в соответствии их возрасту. У меня нет времени на борьбу с посредственностью. Я не хочу быть на собраниях, где накачиваются эго.

Я не могу терпеть манипуляторов и оппортунистов. Меня беспокоят завистливые люди, которые пытаются дискредитировать более способных, чтобы захватить себе их позиции, таланты и достижения. Мне осталось слишком мало времени, чтобы обсуждать заголовки. Я не хочу этого, потому что моя душа торопится.

Я хочу жить с людьми, которые очень человечны. Люди, которые могут смеяться над своими ошибками, которые достигли своих успехов. Люди, которые понимают свое призвание и не прячутся от своих обязанностей. Те, кто защищают человеческое достоинство и хотят только быть на стороне истины, справедливости и правды. Это то, что делает жизнь достойной жизни.

Я хочу окружить себя людьми, которые знают, как прикасаться к сердцам других. Люди, которые через тяжелые удары жизни научились расти и сохранили нежные прикосновения души. Да, я спешу, я спешу жить с интенсивностью, которую может дать только зрелость.

Моя цель – достичь конца, в согласии с самим собой, с моими близкими и совестью.

Вы думали, что у вас две жизни, и вдруг вы понимаете, что у вас была и есть только одна».

Маріо де Андраде (1893-1945, Сан-Паоло), "Моя душа торопится"

Стаття надійшла до редакції 07.05.2021

Формат цитування:

Столяров В. Ф. Роздуми про творчу спадщину Володимира Кириловича Черняка та Олександра Сергійовича Ємельянова (Частина 1. Спадщина – основа Майбутнього). *Вісник економічної науки України*. 2021. № 1 (40). С. 180-189. doi: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1\(40\).180-189](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).180-189)

Stolyarov, V. F. (2021). Reflections on the Creative Legacy of Vladimir Kirillovich Chernyak and Alexander Sergeevich Emelyanov (Part 1. Legacy is the Basis of the Future). *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1 (40), pp. 180-189. doi: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1\(40\).180-189](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).180-189)

